

Dopis iz Kalifornije.

Portersville, Cal.
dné 13. velikega travna 1899.

Velespoštovani gospod urednik! — — —
Na Vašo željo, kako je v Kaliforniji, sem se namenil danes nekoliko pisati; dasi je to zame težka naloga, vendar upam, da mi od strani klasične pisave¹⁾ oprostite, kajti jaz nisem obiskaval drugih šol, kakor ljudsko v Črnomlju.

V Kaliforniji sem že sedem let. Delal sem prvi čas na kmetijah in oranžnih nasadih, največ pa sem oskrboval ovce. Zlasti zadnja tri leta sem stalno delal na White-Riverju, Kalif., in pasel ovce po kalifornijskih samotah. Bog mi je dal zdravje, in tako sem si precèj prihranil. Plača je tu 25—30 dol. na mesec in hrana.

Kalifornija slovi pred vsemi drugimi deželami v Ameriki. Največjo prednost ji daje zdravo, gorko podnebje; ponosna je tudi na ogromna bogastva zlatih rud, ki jih je človeštvo zadnjih petdeset let vzdignilo iz matere zemlje; kalifornijsko sadje, oranže, limone, zlasti vino se razpečavajo križem sveta; reja ovac, goved in konj je ogromna. Ponaša se s svetovnim morskim pristaniščem v San Franciscu, katero pogostokrat obiskujejo tujezemskie ladije. Imenovano mesto šteje nad 300.000 prebivavcev, je stan kalifornijskih milijonarjev in bogatašev, in prebivališče bogatih zemljiščnih družb in zasebnikov. Goji se v mestu znanstvo in umetnost, in časnikarstvo stoji na taki stopinji, da je prekosi le malokatero evropsko mesto.

Človek bi ob prvem pogledu res mislil, da je ta dežela srečna, in da vladata mir in blagostanje med tukajšnjim prebivalstvom. Žalibog pa, da je le prav majhen del tistih, ki so deležni teh blagrov: vse drugo tarna, jadikuje in vzdihva v negotovi usodi. Največje zlo za Kalifornijo je to, da nikdar zadosno ne dežuje. Ko bi v Kaliforniji deževalo kakor n. pr. na Dolenjskem, živilo bi se tukaj lahko še vsaj tridesetkrat toliko prebivalstva, kakor ga je sedaj.

Po zimi, ko po severnih in iztočnih deželah vlada zima in mraz, je pri nas toplo. V grudnu pride dež; če je gorko južno vreme, kmalu vse obzeleni: ako pa nastopa

¹⁾ Pisava gospoda dopisnika je tako lepa in pravilna, da ne vemo, ali je bolj v čast črnomaljski šoli ali dopisniku samemu. — Uredn.

slana, zadržuje raščo, živina trpi ali celó poginja od gladú. V mesecih prosincu, svečanu in sušcu dežuje. Sedaj nimamo že dva meseca nič dežja in ga tudi ne bo; ko bi pa tudi prišel, ne bi nič koristil. Táko bo vreme vse poletje: vroče brez dežja, — tako vroče, da se živo srebro v toplomerju (Fahrenheit) ob vročih dneh vzdiguje (če visi v senci) do 118 stopinj; sedaj je že vročine okoli 100 stopinj.

Dobra zemljišča so v rokah bogatih družb ali zasebnikov. Ako se zasebnikom delo izplača, obdelujejo zemljo sami, ali jo dajejo v najem. Največ posestnikov zemljišč je kompanistov (družbenikov), ki so pograbili zemljo v svoje kremplje in jo drugim na drobno razprodavajo. Človek, ki kupi tak kos zemlje, kakih 40—80 oralov (cena je različna: od 25 do 100 dol. jeden acre¹⁾), ako mu gre po sreči in je dober delavec železnega zdravja, si sčasoma res priskrbi dober dom. Ako pa drug vzame zemljišče na upanje in je bolj lahkomišljen, morda še bolehen, nima sreče: tedaj pride kompanist, zahteva ob roku plačilo in siromaka končno prežene; ta zmeče revščino na voz in proide po svetu. Takih slučajev je mnogo. Iz tega izvirajo mnogi slabi nasledki: družbinski razdori, tatvine, goljufije, nezvestoba zakonskih itd.

Ljudje najrajši tiščé v mesta; tam se udajo lenobi in vlačugarstvu, in tako so kalifornijska kakor sploh ameriška mesta vsa okužena od propalega človeštva. Čast, življenje in imetje ni varno v tej deželi, zlasti ne po mestih. Morala zavzema najnižjo stopinjo. Ako prideš v družbo veljavnih mož, slišal boš nesramne pogovore, kako zna kateri goljufati, koliko žená je že imel i. dr. Jaz jih dobro poznam, ker doslej sem delal večinoma med tujci raznovrstnih narodov. Skrivna društva, posebno prostožidarska, „Odd fellows“ (čudni fantje) in druga rujejo zoper vse, kar ni njih smrdljivega duha. Imel sem že večkrat prepire s takimi ljudmi. Jeden mi je razlagal medaljo prostožidarjev, ki je take oblike ; na prvi strani nosi ime lastnikovo in številko one podružnice, h kateri spada, na drugi strani pa dve latinski besedi, na kateri je, kakor mi je pravil, prisegel.

¹⁾ 1 acre so približno štiri desetine hektarja.

Ko sem želel prebrati, mi je odrekel; sam pa je rekel, da se bere (če je prav izgovoril): „In hoc signo vinces.“ Kaj to pomeni, ni hotel povedati; le dostavil je, da je v tem vsa njegova sekta (vera), da se on in vsi njegovi bratje smatrajo po smrti jednake posekanemu hrastu. Jaz sem mu končno jezno pristavil: „Tebi in tvojim bratom bo preklicano še slabša ko posekanemu hrastu!“ Vere ne išči pri teh ljudeh! Slišal sem, ko sem bil še doma, večkrat v pridigi, da vera v Ameriki lepo napreduje in da se zidajo cerkve. To je le toliko resnično, kolikor več dobrih katoličanov iz stare dežele sem pride; sicer pa je število tistih, ki so bili rojeni katoličani in so večinoma vso svojo vero popustili, večje, kakor onih, ki so pristopili h katoliški veri.

Pri rudarstvu v Kaliforniji ni iskati sreče; delo je težko, nevarno, in ako kak pošten in dober fant pride med tiste delavce, je kmalu ničprida, kakor so vsi drugi. Kar zasluži, zapije; ženiti se neče in tako živi po divje, hlapec svoji živinski strasti.

Ce tudi o časnikarstvu katero rečem, ne morem ga nič hvaliti, zato, ker ljudi draži in vabi k upor. S pohujšljivim pisanjem uliva olja na ogenj strastnega ljudstva. Vse je dovoljeno tu zapisati ali naslikati, da le denar nese. „Križaj ga!“ tako so vpili proti Špancem ob času vojne. „Svobodo Kubancem“, „Tepemo se za človečanstvo; špansko krutost moramo maščevati!“ Sedaj pa, ko se nečejo Filipinci podvreči izsesavanju ameriških oderuhov, vpijejo zopet ravno tista grla, da na Filipinah ne bo prej miru, dokler Zjedinjene države ne pošljejo toliko vojakov

tje, da obkolijo vse upornike in potem slehernega Filipinca, ki bi se ustavljal, obesijo za pête. Zapisal bi lahko še marsikaj o ameriškem hlinjenju, a naj bo dovolj za sedaj.

Veliki posestniki obdelujejo svoja polja s stroji; tu gre vse na veliko, da mali kmet ne more shajati; dva tisoč dolarjev ni tu nič. Svet je odvisen ne samo od dela, marveč od milosti bogatincev: zato nikdar ne bo boljše pod to vlado.

Velika nadloga v Kaliforniji so kače. Najnavadnejša in najbolj nevarna kača je „rattlesnake“ (ropotača). Podobna je modrasu; na koničastem repu ima kakor želodne kapice nabrane luskinke; skriva se pod starimi debli ali po luknjah, sicer pa jo je najti poysod po hribih kakor tudi po dolinah. Če se ji človek približa, kadar se sonči, maje z repom in naredi s tistimi luskinami glas, kot da bi tresel suhe kozulje v žičastem situ, in tako dá človeku priliko, da se ji umakne ali da jo ubije. Mnogi sem že glavo zdrobil. Vendar pa vsako leto umrje več oseb vsled kačjega pika, posebno otrok.

Slovencev nas ni veliko v Kaliforniji, morda še j eden tisoč ne. Precěj jih je v San Franciscu, potem na Oat-Hillu in drugod raztresenih pri kdo ve kakem delu.

Vsakega tujca ali človeka, ki potuje peš, smatrajo v Kaliforniji potepuhom. Gostoljubnosti ne pozna nihče. Le denar in denar — ta kaj velja, ta vse stori. Zanj bi šli naši ljudje, ko bi ga bilo kaj, tudi v pekel!

Sprejmite srčni podrav v daljnji tujini živečega rojaka

Ź. S.-a.

Ustavoznanstvo. Izdalo in založilo „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“ v proslavo petdesetletnice slavnega vladanja Nj. cesarskega in kraljevega Apostolskega Veličanstva Franca Jožefa I. Spisal Fr. Orožen, profesor na c. kr. učiteljsku v Ljubljani. (Z 51 slikami državnih in deželnih grbov, redov in odlikovanj.) Mehko vezana knjiga stane 1 gld. V Ljubljani. Natisnila Rud. Miličeva tiskarna. 1899. Vel. 8°. Str. 136.

Naš Dom. Zbirka povesti, pesmi in narodnega blaga, zanimivosti itd. III. zvezek. „Vojna leta 2000.“ „Doma in na tujem.“ V Celji, leta 1899. Uredil, izdal in založil Dragotin Hribar. 8°. Cena 25 kr. (Po pošti 5 kr. več.)

Postojna, sloveča postojnska jama in njegova okolica. Druga pomnožena izdaja s črtežem in raznimi podobami jame. Postojne in njene okolice. Po raznih virih spisal I. B. Postojna. Tiskal in založil Rih. Šeber. 1898. Mala 8°. Str. 55. Cena pol krone. Z 21. podobami in jednim črtežem vseh razdelkov postojnske jame.

„Bravec“ ali „bralec“ Jezikoslovna razprava. Napisal R. Perušek. Pridejane so: Opombe k Levčevemu „Slovenskemu pravopisu“. V Ljubljani, 1899. Založil pisatelj. — Prodaja L. Schwentnerjeva knjigarna v Ljubljani. 8°. Str. 44. Cena 30 kr. Poština 3 kr. — O knjigi bomo več izpregovorili, ko se valovi preživahnega prepira malo poležejo.